

DE
MAGDALENA
CODEX

JEROEN WINDMEIJER

JACOB SLAVENBURG

HarperCollins

Voor het papieren boek is papier gebruikt dat onafhankelijk is gecertificeerd door FSC® om verantwoord bosbeheer te waarborgen.
Kijk voor meer informatie op www.harpercollins.co.uk/green.

HarperCollins is een imprint van Uitgeverij HarperCollins Holland, Amsterdam.

Copyright © 2022 Jeroen Windmeijer en Jacob Slavenburg
Omslagontwerp: HarperCollins Holland
Omslagbeeld: © Shutterstock
Zetwerk: Mat-Zet B.V., Huizen
Druk: ScandBook UAB, Lithuania, met gebruik van 100% groene stroom

ISBN 978 94 027 1137 0
ISBN 978 94 027 6688 2 (e-book)
NUR 305
Eerste druk oktober 2022

HarperCollins Holland is een divisie van Harlequin Enterprises ULC.
* en ™ zijn handelsmerken die eigendom zijn van en gebruikt worden door de eigenaar van het handelsmerk en/of de licentienemer. Handelsmerken met ® zijn geregistreerd bij het United States Patent & Trademark Office en/of in andere landen.

www.harpercollins.nl

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Het e-book is beveiligd met zichtbare en onzichtbare watermerken en mag niet worden gekopieerd en/of verspreid.

Alle in dit verhaal voorkomende personen zijn ontleend aan de fantasie van de schrijver. Elke gelijkenis met bestaande personen berust op toeval.

Proloog

Een lage bewolking hangt over de stad. Boven de grijzige mist torent de koepel van de Santa Maria dei Miracoli uit, de kerk van de Heilige Maria van de Wonderen. Het is net alsof hij in het luchtledige zweeft.

Op de kade staan een paar mensen te kijken naar een politieboot die ligt aangemeerd. Het piepende, kletterende geluid van een kettinglier overstemt het zachte gemompel van de toeschouwers. Ze vallen helemaal stil zodra ze zien dat het lichaam van een man uit het water omhoog wordt getakeld. Het water druipt van hem af terug de rivier in, als een zeer lokale regenbui.

Twee politiemensen bevrijden de drenkeling voorzichtig van de banden van de lier, waardoor hij helemaal vrij op het dek ligt. De man gaat eenvoudig gekleed, als iemand die bij leven weinig om uiterlijk vertoon gaf. Zijn gezicht is niet opgezwollen en zijn kleding ziet eruit alsof hij nog maar kort daarvoor te water was geraakt.

Maar de redding kwam te laat.

Een derde agent komt aangelopen met een grote zwarte lijkzak, die hij uitvouwt en opengeslagen naast het slachtoffer op het dek legt. Gedrieën leggen de agenten de man in de zak, waarna die wordt dichtgeritst. Het lijkt net of ze een enorm, voorwereldlijk insect in zijn cocon hebben opgevestigd.

De boot maakt zich los van de kade. Het geluid van een startende motor klinkt en zwarte pufjes rook ontsnappen uit de korte schoorsteen op het dak. Langzaam verwijdert de boot zich en nog voor die de bocht van het kanaal heeft bereikt, is hij al opgelost in de nevel.

DEEL I

MARCO – PIERRE

Marco

Venetië, 3 juli

Marco Visconti stond licht voorovergebogen, de beide handen losjes op de rug. Hij klakte een paar keer met zijn tong. ‘Het is schitterend, Luigi,’ zei hij en hij moest slikken om zijn ontroering de baas te kunnen. ‘In één woord schitterend.’

Luigi Navagero, de oude bibliothecaris van de Biblioteca Marciana in Venetië, stond naast hem en keek zijn jonge vakbroeder met een gulle glimlach aan. ‘Het is niet veel mensen gegeven om een directe blik op de *Venetus A* te werpen – zonder tussenkomst van beschermend glas.’

‘De oudste complete tekst van de *Ilias*,’ zei Marco, terwijl hij een minniem stapje dichterbij deed.

Luigi’s gezicht verstrakte een ondeelbaar kort moment. In een beschermend gebaar stak hij onwillekeurig een arm uit en omvatte hij lichtjes de bovenarm van Marco.

‘Goddelijke muze,’ vertaalde Marco uit het hoofd de beroemde openingszinnen van Homerus, zijn ogen op de Griekse tekst gericht. ‘Zing van de wrok van de Pelide Achilles, de onzalige wrok, die aan de Grieken eindeloos leed bracht...’

‘Die veel zielen van krachtige helden zond naar de Hades...’ nam Luigi het van hem over, zonder ook maar naar het manuscript te kijken. ‘...en hun lichaam tot prooi gaf aan honden en vogels; zo voltrok zich de wil van Zeus.’

Marco deed een stapje terug en Luigi ontspande zich zichtbaar.

‘De verraderlijkheid van de vrouw,’ zei Luigi. ‘Het is een universeel thema, ook in dit boek. Hoe de bandeloze Helena met haar schoonheid al die mannen het hoofd op hol bracht en daarmee twee volkeren in het

ongeluk stortte... Tienduizenden onschuldige zielen werden door haar schuld naar de Hades gezonden. En bij Circe, de tovenares die de manschappen van Odysseus in varkens veranderde, ligt de symboliek er bijna te dik bovenop: de verleidelijke vrouw die bij mannen een dierlijke lust opwekt waardoor ze veranderen in beesten.’

Marco opende zijn mond, maar sloot die weer. Deze discussie kon hij maar beter niet aangaan.

‘Dan houd ik mezelf liever aan de wijze raad die de apostel Paulus ons gaf in de Eerste Brief aan de Korintiërs,’ ging Luigi verder. ‘Ik zou best willen dat iedereen ongetrouwd was zoals ik.’

‘Maar ieder mens krijgt van God zijn eigen gave,’ maakte Marco het beroemde citaat af. ‘De een krijgt de gave om te trouwen, de ander de gave om níét te trouwen.’

‘Exact,’ zei Luigi tevreden. ‘En godzijdank heeft Hij jou en mij met die laatste gave begiftigd.’

Luigi borg de *Venetus A* weer op, het manuscript uit de tiende eeuw met zijn gehandschoende handen bijna teder aanrakend, als een vader die zijn pasgeboren baby verzorgde.

‘Ongelofelijk toch, dat een andere monnik zich duizend jaar geleden over dit manuscript heeft gebogen...’ zei Marco.

‘Terwijl hij woord voor woord een ouder manuscript kopieerde... He-laas is dat verloren gegaan.’

‘Of niet...’ zei Marco, die lachte. ‘Daarom ben ik hier toch?’

‘Zet dat maar uit je hoofd,’ zei Luigi toen alles weer veilig achter slot en grendel zat. ‘Als dat er was, dan zouden we het in de afgelopen vijfhonderd jaar hier wel hebben gevonden.’

De Biblioteca Nazionale Marciana behoorde tot de oudste bibliotheken in Italië en herbergde een van de grootste verzamelingen van klassieke teksten in de wereld. Ze beschikte over meer dan één miljoen banden, meer dan dertien duizend boekdelen met manuscripten, een kleine vijftien duizend niet-gebonden manuscripten, bijna drieduizend incunabelen en iets meer dan vierentwintig duizend zestiende-eeuwse drukwerken. De lijst van topstukken was schier eindeloos en bevatte behalve de *Venetus A* ook een laatveertiende-eeuwse editie van Dantes *La Divina Com-*

media, een exemplaar van de *Naturalis historia* van Plinius, rond 1481 gekopieerd door niemand minder dan de grote Pico della Mirandola zelf, en de originele *Fra Mauro*-wereldkaart uit 1459, een kaart van de toen bekende wereld aan de vooravond van het tijdperk van de grote ontdekkingen.

‘Wij hebben een andere taak, maar die is niet minder spannend,’ zei Luigi.

Ze verlieten de zaal.

‘Het is heel, heel lang geleden dat onze collectie systematisch is doorgenomen,’ legde Luigi uit. ‘Dat is wat jij en ik – met hulp van een heel team natuurlijk – gaan doen, aan de hand van de nieuwe criteria die inmiddels gelden om manuscripten te rubriceren. Die hebben we gesynchroniseerd met classificatiesystemen wereldwijd, zodat we in de toekomst gemakkelijker in elkaars databases kunnen zoeken. Uiteindelijk zal alles ook online beschikbaar worden gesteld voor het grote publiek.’

‘En daar kom ik dus om de hoek kijken.’

‘Precies. Daar kom jij om de hoek kijken: de schatgraver van San Pietro.’

Broeder Marco Visconti was de bibliothecaris van het benedictijner Monastero San Pietro, gelegen in het nog geen achthonderd inwoners tellende stadje Monteverdi Marittimo in de provincie Pisa in Toscane. Ondanks zijn relatief jeugdige leeftijd van vijfendertig jaar stond Marco wijd en zijd bekend om zijn enorme belesenheid en zijn briljante geest. Al kort na zijn promotie – cum laude vanzelfsprekend – op zijn onderzoek naar ‘Middeleeuwse kloosterhandschriften en de aanzet tot bibliotheken’ werd hij benoemd tot opzichter van de Italiaanse kloosterbibliotheken. Dat waren vaak ware schatkamers, met veel oude, prachtig verluchte handschriften. Doordat er steeds minder nieuwe priesters intraden, werden kloosters in een steeds hoger tempo gesloten. Het was onder meer Marco’s taak om dit moeizame en vaak pijnlijke proces in goede banen te leiden, zodat de schatten uit de kloosterbibliotheken niet beschadigd raakten of – God verhoede – verloren gingen.

De komende maanden was Marco echter te gast bij Luigi Navagero, een van de senior bibliothecarissen van het Marciana, die hem had ge-

vraagd bij deze grote klus te assisteren. Volgend jaar zou ter ere van de vijfthonderdvijftigste verjaardag van de bibliotheek een rijkgeïllustreerde catalogus worden gepubliceerd. Hierin zouden niet alleen de bekende topwerken figureren, maar ook onbekende parels. Dit om het publiek een beeld te geven van de rijkdom die achter de eeuwenoude muren schuilging.

‘Ik heb het al honderd keer gezegd,’ zei Marco, ‘maar ik kan je niet genoeg bedanken voor je uitnodiging om je te mogen assisteren.’

‘En, niet voor de eerste keer, zeg ik op mijn beurt dat jij mijn assistent niet bent,’ zei Luigi. ‘We zijn collega’s, niet even oud, maar wel als gelijken samenwerkend. En om iemand als jij konden we met goed fatsoen niet heen, natuurlijk.’

Marco meende in Luigi’s laatste woorden iets van een bittere of cynische ondertoon te horen, maar drukte dat gevoel snel weg.

‘Dat we het lustrum volgend jaar vieren heeft iets willekeurigs toch?’ vroeg Marco, terwijl ze langzaam door de brede gangen voortstapten.

De bibliotheek was niet alleen beroemd vanwege haar duizelingwekkende collectie boeken van onschatbare waarde, maar ook omdat grote kunstenaars als Veronese, Titiaan, Ammannati en Tintoretto de leeszaal en het trappenhuis met hun werken hadden versierd.

‘Volgens mij zou je met gemak drie, vier andere stichtingsjaren aan kunnen wijzen, waarmee het jubileum naar voren dan wel naar achteren verschuift.’

‘Dat klopt,’ zei Luigi. ‘Je zou kunnen beginnen in 1362 toen Petrarca de allereerste aanzet gaf tot het oprichten van een openbare bibliotheek in Venetië. Een andere optie is 1553, toen dit gebouw officieel in gebruik werd genomen. Maar voor ons begint het toch echt toen in 1469 de eerste boeken in Venetië aankwamen, een schenking van kardinaal Bessarion. Dat waren bijna negenhonderd Griekse en Latijnse manuscripten, die in een gebouw aan de Riva degli Schiavoni werden ondergebracht. Dat wordt als de geboorte van onze bibliotheek gezien. Dus...’

‘Ik begrijp het.’

Aan het einde van een gang stapten ze een klein halletje in waar ze een witte labjas en nieuwe stoffen handschoentjes aandeden, een plastic

haarnetje op het hoofd zetten en een mondkapje voordeden. Het netje had bij Luigi iets komisch, omdat hij alleen achter beide oren een plukje haar had, als dons dat uit een kussen piepte. Via een moderne luchtsluis, die niet goed paste bij de rest van het antieke gebouw, kwamen ze een hoge, geklimatiseerde ruimte binnen die voor het grootste deel gevuld was met boekenkasten die tot aan het plafond reikten.

Aan lange tafels zaten verschillende mensen te werken, in precies dezelfde beschermende kleding als zij.

‘Onthoud wat ik je heb gezegd,’ fluisterde Luigi zo zachtjes dat Marco zich naar hem toe moest buigen. ‘Daar verderop zit *dottore* Agostine Barbarigo. Je rapporteert uiteindelijk aan hem – hij is tenslotte de baas hier – maar iedere opvallende vondst...’

‘...meld ik eerst bij jou.’

Pierre

Milaan, 3 juli

De van oorsprong Vlaamse antiquair Pierre Delarue lag aangekleed op zijn hotelbed in Milaan. Door het open raam drongen straatgeluiden tot de kamer door, waarin het typisch Italiaanse getoeter in het verkeer de boventoon voerde. Door de dunne gordijnen, die zachtjes heen en weer bewogen, scheen het zonlicht gefilterd naar binnen.

De televisie stond op National Geographic, maar echt kijken deed Pierre niet. Zo nu en dan ving hij flarden op van de Italiaanse voice-over en tevreden constateerde hij dat hij de taal zo goed als volledig begreep.

Er waren momenten waarop hij zichzelf daadwerkelijk in de bovenarm kneep, om er zeker van te zijn dat hij niet droomde. Maar Pierre leidde écht het leven waarvoor hij in de wieg was gelegd. Hij was een antiquair aan wiens deskundige zorg schilderijen, antiek meubilair, beelden en vazen, met een waarde die in de tonnen en soms zelfs in de miljoenen liep, werden toevertrouwd. Hij beschouwde het als een groot voorrecht om in de nabijheid van mooie kunstvoorwerpen te verkeren en hij genoot van het spannende spel van loven en bieden, het onderhandelen op het scherpst van de snede – en dat alles in de beschaafde sfeer van kunstkenners onder elkaar.

De volgende dag zou er een grote internationale beurs plaatsvinden. Als intermediair vertegenwoordigde Pierre een grote kunsthandelaar uit het Zuid-Franse Cassis, waar hij en zijn vrouw Susanna woonden.

Aanvankelijk had hij kunstenaar willen worden, maar al tijdens zijn tijd op de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten was een ander talent naar boven gekomen: zijn goede oog voor antiek en zijn neus voor koopjes. In de lunchpauzes struinde hij tweedehandswinkeltjes en rom-

melmarkten af en een heel enkele keer wist hij de hand te leggen op zaken waarvan de eigenaar de waarde niet beseftte. Toen hij voor de zoveelste keer tijdens zijn strooptocht de tijd weer eens was vergeten en te laat in de les was verschenen, had zijn docent hem het welgemeende advies gegeven om zich voortaan maar op de koop en verkoop van kunst te richten, in plaats van op het maken ervan. Pierre had de raad ter harte genomen – en hij had eerlijk moeten toegeven dat hij zich enorm opgelucht had gevoeld.

Zijn werkterrein verlegde hij naar de verkoop en veiling van boedels in de stad en naar marktjes op het platteland waar hij vaak een goede slag sloeg. In de antiekwinkels in de stad kenden de eigenaren meestal zelf maar al te goed de waarde van hun spullen.

Het idee om op ieder moment op iets van grote waarde te kunnen stuiten, zorgde bij Pierre voor een verslavend gevoel van opwinding. Binnen enkele jaren was het hem gelukt om in de binnenstad van Gent een florierend antiquariaat op te zetten, waar zijn vrouw werkte.

‘Blijft u vooral kijken,’ hoorde hij een vrouwelijke stem op de televisie zeggen. ‘Nu volgt een documentaire over de boeiende geschiedenis van het mysterieuze Jakobus-ossuarium en de verwickelingen rond de Israëliische kunsthandelaar Oded Golan, de bezitter van dit unieke artefact.’

Onmiddellijk ging Pierre rechtop zitten, waardoor hij even wat suizingen in zijn hoofd voelde.

‘Is dit kistje te linken aan Jezus en zijn familie, zoals sommigen beweren?’ ging de vrouw verder. *‘Rimanete sintonizzati...’*

Pierre tastte naar de afstandsbediening, terwijl hij zijn ogen op het scherm hield en zette het geluid harder. De kwestie van het tweeduizend jaar oude beenderkistje, een zogenoemd ‘ossuarium’, had hem altijd erg geïnteresseerd. Het was de droom van iedere antiquair om ooit op een vondst te stuiten die hem wereldroem zou brengen – én grote rijkdom. Maar hier speelde meer dan alleen faam en financiën.

Pierre kende de kistjes wel, want heel af en toe doken ze op in het zwarte circuit. In Israël was men in de eerste eeuw gewoon om enige tijd na iemands begrafenis zijn botten schoon te maken en die in een ossuarium bijeen te brengen. Het bijzondere aan dit specifieke beenderkistje

was dat het een opzienbarende inscriptie in het Aramees droeg, de taal die in Jezus' tijd werd gesproken – ook door Jezus zelf.

De tekst op het kistje luidde: 'Jakobus, zoon van Jozef, broer van Jezus.'

Marco

Venetië, 3 juli

Het volgens de nieuwe richtlijnen catalogiseren van de vele manuscripten was in de eerste plaats vooral een administratieve handeling. Van ieder exemplaar werd bepaald of het al op bestaande lijsten voorkwam, en dat was tot nu toe bij vrijwel ieder boek dat Marco Visconti in handen had gehad het geval geweest. Een enkele keer leek dit niet zo te zijn en dan voelde de jonge monnik een vuur in zich oplaaien, hopen op een spectaculaire ontdekking. Maar als hij er dan samen met Luigi naar keek, bleek de oplossing vrijwel altijd erg eenvoudig. Soms was het onder een andere titel gerubriceerd, soms waren de lidwoorden *il, la, un, uno* of *una* wel en dan weer niet als eerste woord genomen of was een tweede auteur per ongeluk als eerste genoemd. De twijfelgevallen kwamen op het bureau van Agostine Barbarigo terecht, de eindverantwoordelijke voor het hele project.

Marco voelde zich bevoorrecht dat hij zo direct in contact stond met de boeken, waarbij hij in veel gevallen vermoedde dat zijn ogen de eerste waren die sinds lange tijd een blik op het titelblad wierpen. Het stof van eeuwen, dat zich tussen de bladzijden had verzameld, dwarrelde soms op en bleef dan even dansend in de lucht hangen, gevangen in een lichtbaan van de lamp die boven het bureau hing.

‘Waarom wil je eigenlijk dat ik ongewone vondsten eerst bij jou meld?’ vroeg Marco later in de middag op gedempte toon aan Luigi. ‘Vanwaar deze geheimzinnigheid?’

Zijn mentor – want zo beschouwde Marco hem – glimlachte als een vader die op het punt staat zijn zoon een wijze raad te geven. ‘Er is niets geheimzinnigs aan,’ zei hij. ‘Je kunt me vertrouwen, echt. Maar je moet

ook weten... Deze bibliotheek is mijn werkgever. Ze geeft mij een salaris of beter gezegd mijn orde, want het geld gaat niet naar mij. Maar mijn échte broodheer is...' Hij wees met de wijsvinger van zijn rechterhand naar boven. '...niet van deze wereld, laat ik het zo zeggen. En mijn orde... De nieuwe paus, Franciscus... Mijn orde vindt hem wat te radicaal, ook in zijn streven naar openheid en transparantie. Wij vinden dat we als hoeders van het geloof een grote verantwoordelijkheid hebben, vooral jegens toekomstige generaties gelovigen. Daarom laten wij ons niet leiden door de waan van de dag, zozegged. Wij denken niet in jaren, maar in eeuwen...'

'Maar...' begon Marco, maar Luigi legde hem met een eenvoudig handgebaar het zwijgen op.

'Onze baas hier, dottore Agostine Barbarigo, en ik...' zei Luigi terwijl hij een hand op Marco's schouder legde. 'We kennen elkaar al heel erg lang. Ik zie hem als mijn vriend en ik durf te zeggen dat hij mij ook als zodanig beschouwt. We vertrouwen elkaar. Maar helaas lijkt ook hij zich te hebben laten meevoeren met de wind van verandering. Wat dat betreft zitten hij en ik niet meer in hetzelfde team.'

Marco keek hem niet-begrijpend aan.

'Als we op een werk stuiten met een inhoud die...' Luigi deed alsof hij naar woorden zocht, maar Marco voelde aan alles dat hij allang wist wat hij wilde zeggen. '...in tegenspraak is met de eeuwige waarheid van ons geloof, dan is het beter dat wijze mannen er eerst eens goed naar kijken voordat het naar buiten komt. Maar het punt is: juist omdat Barbarigo me zo vertrouwt, durf ik niets, kan ik niets mee naar buiten nemen.'

'Iets mee naar buiten nemen?' vroeg Marco, die geschokt was dit uit de mond te horen van iemand voor wie hij zoveel respect had. 'Waarom zou je dat ook willen?'

'Mijn orde wil het graag weten als er iets... ongewoons wordt gevonden,' zei Luigi. 'Het Marciana is een eerbiedwaardig instituut. Ik heb er buitengewoon veel respect voor en elke dag opnieuw geef ik al mijn energie, mijn kennis en mijn kunde. Maar in het licht van de eeuwigheid is zelfs deze bibliotheek mensenwerk. Wij dienen een hogere Heer.'

Marco knikte, maar kon een gevoel van onbehagen niet onderdrukken.

‘In zijn Tweede Brief aan Timotheüs, de eerste bisschop van Efeze, schreef mijn geliefde Paulus,’ legde Luigi uit, ‘dat elke schrifttekst door God was geïnspireerd en kon worden gebruikt om onderricht te geven, om dwalingen en fouten te weerleggen, en om op te voeden tot een deugdzzaam leven, zodat een dienaar van God voor zijn taak berekend was en voor elk goed doel volledig was toegerust.’

‘Ik ken de tekst,’ zei Marco.

‘Maar andersom geredeneerd geldt het ook,’ zei Luigi, die nu pas zijn hand van Marco’s schouder af haalde. Zijn stem leek killer te zijn geworden en de blik in zijn ogen was plots verhard. ‘Een tekst kan ook tot dwalingen en fouten leiden.’

Marco knikte opnieuw, maar zonder enige overtuiging.

Luigi stond op en keek Marco indringend aan. ‘Dat willen we voorkomen. Het is dat we gezien je functie eigenlijk niet om je heen kunnen, maar die stunt van laatst hoef je niet te herhalen. Wat je hier doet, kan voor het vervolg van je carrière zomaar eens allesbepalend worden.’

Het werd Marco koud om het hart.